

MUZEUM STUTTHOF W SZTUTOWIE

Stutthof

ZESZYTY MUZEUM

2

WROCŁAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO
1977

ROLA ANKIETY W PRACACH MUZEUM STUTTHOF

Muzea historyczne prowadzą różnorodną działalność w zależności od profilu poszczególnych placówek. Oczywiście podstawową ich funkcją — tak jak i innych muzeów — jest gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i udostępnianie zbiorów. Utworzone stosunkowo niedawno muzea walki — zaliczane do muzeów historycznych — korzystają z wypracowanych już wcześniej metod gromadzenia zbiorów, jednak zbyt często akcja zbieractwa prowadzona jest w sposób żywiołowy, nierzadko ekspozyty trafiają do muzeów zupełnie przypadkowo. Przypadkowości nie wyeliminuje się prawdopodobnie nigdy, istnieje jednak wyraźna potrzeba wypracowania nowych form kompletowania zbiorów lub udoskonalenia starych.

Zaznaczyć trzeba, że muzea martyrologii i walki znajdują się w korzystniejszej sytuacji niż tradycyjne placówki muzealne, obejmujące swym zasięgiem czasy bardziej od nas odległe, mogą bowiem odwoływać się do żyjących uczestników wydarzeń. Decydujący wpływ na szczególną pozycję zajmowaną przez muzea martyrologii i walki ma ranga, jaką nadano w naszym kraju działalności mającej na celu obrazowanie walk o wyzwolenie społeczne i narodowe.

Muzea martyrologiczne w swej działalności posługują się między innymi metodą ankietową, mającą na celu głównie uzupełnienie danych zawartych w kartotekach więźniów i zdobycie informacji do prac naukowo-badawczych prowadzonych przez te instytucje. Brak jednak opracowań poświęconych wynikom tej akcji. Należy zaznaczyć, że w dotychczasowych pracach z zakresu metodologii historii nie podjęto rozważań na temat możliwości wykorzystania ankiety w badaniach dotyczących historii najnowszej¹. Jest to tym bardziej dziwne, że ankieta zajmuje poczesne miejsce wśród metod badawczych stosowanych w socjologii, co więcej, dla wielu przedstawicieli tej nauki jest głównym lub nawet jedynym narzędziem badawczym. Wymienić można wiele pozycji opartych na ankietach, są to jednak najczęściej prace stawiające sobie za cel badanie zjawisk

¹ Problemu tego nie omawia także J. Topolski w podstawowej pracy z tego zakresu pt. *Metodologia historii*, Warszawa 1973. Do rozważań nie były też przydatne materiały z sesji źródłoznawczej zorganizowanej przez Uniwersytet Gdański w 1972 r.

masowych ze szczególnym uwzględnieniem zmian zachodzących w świadomości.

Historycy niezmiernie rzadko posługują się ankietą². Składa się na to wiele przyczyn, z których na czoło wysuwa się to, że ankietę mogą stosować tylko badacze zajmujący się czasami najnowszymi. Budzi też ona szczególne opory ze względu na wiarygodność zawartych w niej informacji.

Wydaje się jednak, że metoda ankietowa, przy wielu swoich mankamentach, ma też kilka walorów (szerzej sprawy te omówiono w dalszej części artykułu), z których jeden zasługuje na szczególne podkreślenie. Otóż pozwala ona na szacunkowe określenie danych dotyczących działalności ankietowanych, na której odtworzenie nie pozwala szczupła baza źródłowa. Zaznaczyć należy, że w żadnym wypadku nie można jej uznać za metodę wystarczającą. Konieczne są innego typu badania uzupełniające, które potwierdzą lub zanegują wiarygodność danych zawartych w ankietach. S. Nowak jeden z rozdziałów swej książki poświęcił funkcjom wskaźnikowym odpowiedzi w badaniach ankietowych, jednak dla naszego tematu rozważania w niej zawarte okazały się mało przydatne, ponieważ autor omawia ankietę stosowaną przez socjologów³.

W niniejszym artykule skupiono uwagę na możliwości wykorzystania ankiety w akcji zbierania pamiętek, dokumentów, relacji i informacji z okresu II wojny światowej. Brak szerzej zakrojonych badań nad powyższym problemem spowodował ograniczenie rozważań tylko do jednego typu. Postanowiono dokonać analizy na podstawie „Ankiety uczestnika ruchu oporu”.

Wpływ na tę decyzję miały dwa czynniki: liczba nadesłanych ankiet oraz stosunkowo szeroki wachlarz problemów poruszanych w tej ankiecie. Dużym utrudnieniem był brak instrukcji dotyczącej sporządzania formularza ankietowego na potrzeby muzeum, technicznej strony przeprowadzania badań oraz sposobu opracowywania wypełnionych ankiet. Wiele spostrzeżeń — niekiedy bardzo istotnych — poczyniono dopiero podczas badań. W związku z tym trudno wykluczyć możliwość pomyłek, jakie znaleźć się mogły w pracy. Wnioski wynikające z analizy ankiet nie uwzględniają prawdopodobnie szeregu spraw, z jakimi będzie się można zetknąć przy stosowaniu tej metody. Wpływa to także z tego, że podjęto próbę omówienia problemu na podstawie bardzo szczupłej bazy źródłowej.

Należy zaznaczyć, że celem artykułu jest zaprezentowanie możliwości zastosowania ankiety w pracach muzeum oraz ukazanie trudności, z jakimi spotykają się pracownicy muzeów podczas stosowania tej metody, jak

² Metodą ankietową posłużył się W. P o b ó g - M a l i n o w s k i w pracy *Wojskowość i konspiracyjny wysitek Polaków we Francji 1939—1945*. Informację o tym zamieścił S. Z a b i e ł o, *Na posterunku we Francji*, Warszawa 1967, s. 226 i 296.

³ S. N o w a k, *Studia z metodologii nauk społecznych*, Warszawa 1965, s. 287—366.

